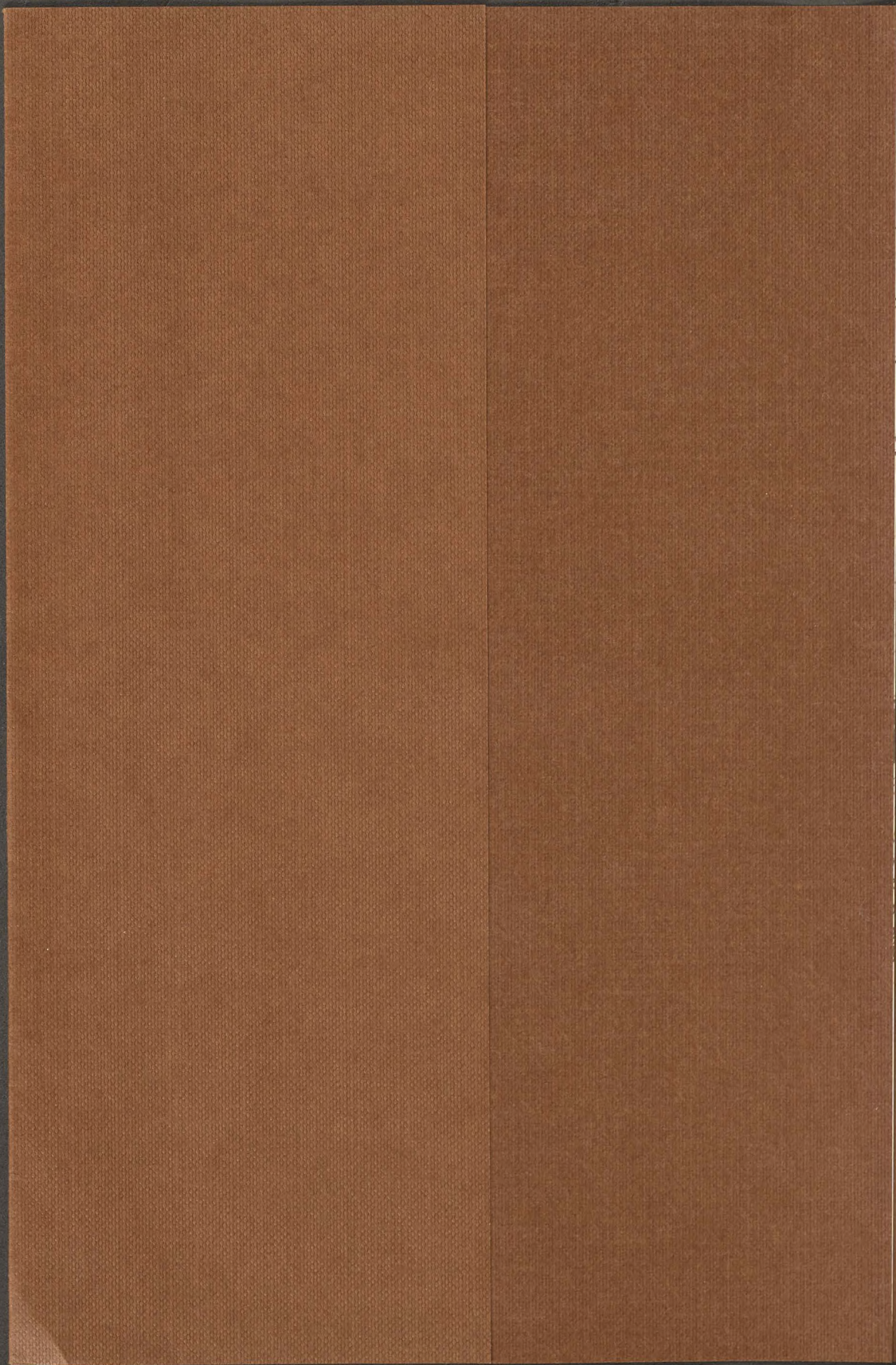

Originaltryck
från
Kgl. Vetenskapsakademiens handlingar

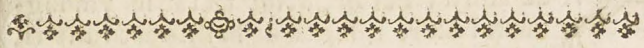
ALMQVIST & WIKSELL BOKHANDEL
STOCKHOLM

SINKANNAS
BK003003

1762. Jan. Febr. Mart. 65

Deffe små krafter förtjena utan tvifvel mycken upmärksamhet, efter de leda oss ej allenast åt tro, det andra svagare gifvas, som ungå alla våra anmärkningar, utan ock efter de föra oss til första Uphofsmannens kannedom, då vi lære oss smänningom utreda de medel han brukar til sina underliga verk.

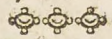
Rön

Om Perle-Muslors bästa öppnings-sätt, samt om Perlefiskeriernes beskaffenhet i Angermanland, Medelpad och Femtland,

Af

NILS GISSLER.

M. D. Med. och Physices Lector vid Hernosands Gymnasium.

§. I.

Perle-Muslor finnas ej dögelige i fjällen, förrän närmare ned til hufvud-ådalarna, der climatet är bättre, hållt i medelmättiga tvårfvar och små bäckar nära ådalen. Ymnigare Muslor gifvas i de ålfvar, som gå från W. til O. men snarare fås fina och klara Perlor i de vatten, som gå från N. til S. eller tvärtom, samt i höljor, der Solkenet ofta bestrålar botnen. De ligga ock hållt vid södra landet under svalkan och skuggan, samt vid sténar, nedfallna träd, och måst i djupa höljor; för denna orsak äro ock ålfvar, som

E 65

gå från Ö. til W. mera Skal-drågtige, än de, som rinna i N. och S. och ej kunna få skugga af skogen vid åbräddarna.

Af de namnkunnigaste Perl-ålfvar i Ångermanland är Gideå-åen, som går ned, 5 mil otvan Åsele, och har Perlor långt up, samt faller ut i Hafvet i Grunsunda Sokn. Den har tilförne haft de största Perlor, samt til sådan ymnighet, at man i äldre tider såldt halftopet fullt til 50 plåtar. Nu är der nästan aldeles utfiskat; men få finnas där dock ännu några få Perlor af så märkelig storlek och godhet, at om man der träffar 5 à 7 Skal med Perlor uti, så har man sin resa betalt.

Nättra-ålf räknas dernäst i godhet, men är äfven i det närmaste utfiskad. *Långsele*-åen i Anundsjö Sokn har haft vackra Perlor tilförne, äfven Kubbe åen derfammanstades. *Näslö*-åen i Ramsele Sokn har ock något, äfven *Ledings*-åen i Helgoms Sokn. *Björk*-åen i Öfver Lånäs, *Öfvergåls* åen i Boteå. *Eds*-åen i Ytter-Lånäs Sokn har nog af Skal, men få Perlor. *Själands*, *Finsviks* och *Helgoms* ålfvarna i Säbrå Sokn äro i de torra åren aldeles utfiskade.

I Jämtland gifvas ock Perl-ålfvar, i synnerhet i Hammerdals Sokn, *Sikås* åen och *Ojan*, som gå i N. och S.

I Medelpad finnas äfven flera Perl-ålfvar, måst i hvar Sokn; men de förnämsta hafva varit i *Borgsjö* Sokn; *Dyr*sjö-åen, som faller in i vatten-ån, går från *Jämt*-ikogen i Öster, och faller ned i *Ange*-sjön vid *Ofansjö*: *Törings*-åen, som går från *Jämt*skogen norr om *Borgsjö*, och rinner til *Getrån*, som går in i *Gis*sjö-sjön i *Torps* Sokn. Alla dessa ålfvar i *Borgsjö*-Sokn blefvo i grund renfode

fade från alla Skal, af Perle-Inspectoren Bergström, 1741 och 1742, då älfvarna fördämades, och han med sit manskap upöste alla Skalen på landet, så at flera las lågo tillsammans. De få öfverlevor, som kunnat finnas, äro på de många torra somrarna sedermera nog förminskade, under det bäckarne varit vatten-löse.

§. 2.

Når man ser och vet, at landet är begåfvadt med så vackra Naturens alster och dyrbar skatt, och man tillika måtte se och rōna den förstörande hushåldning och otilbörliga ans, som snart kan göra en ända på alt Perlefiskeri, så fordras derföre så mycket ömare vård och tjenligare sätt, at i tid afhjelpa de orsaker, som til förenämde minskning äro måst vållande. De förnämsta orsaker äro; at alla Skal, som uptagas, ända intil de minsta, varda tillika dödade vid Skalens öpning; at torra somrar, lådana, som nu flera år visat sig, i de måsta bäckar uttorka alt vatten, äfven i de smärsta älfvar, hvilken orsak genom oaktsamhet ökes, når de updamma lådana små bäckar, för at hämta fisken, eller at uptaga Perle-Muslor, och de sedermera ovårdlamt lemna lådana dämningar kvarstående, hvarigenom vattnet i höljorna kommer at aldeles utdunsta; at man ock för samma orsak skul tår rōna, at i flera små älfvar, der qvarndammar och andra vatten-verk i sednare tider med updämning blifvit anlagde, nu Perlfiske saknas, der fordom varit tilräckeligt af Muslor. Skal dertfore detta fiske för framtiden vinna sin behållning, så måste ock des ödeläggande orsaker, så mycket någonsin möjligt är, i tid blifva afhjelpne.

§. 3.

De stora Musflor, om et kvarter långa, och en två-hand breda, med mätta och annat gyttor bevuxte, äro de bästa. De små Skalen, som finnas här i sjöar och spak-ålfvar, förtjena aldrig at öppnas. Skalen äro smalare, mer ihoptryckte och aflånge at mindre eller öfra ändan, och mer bukote och rundade at nedre eller stumpigare ändan. Midt bak på ryggen af Skalen är et trefingers långt hornaktigt band, eller gång-järn, som fäster Skalen tillammans. Nedan gångfästet, sitta vid brådden innantill på högra Skalet tvåne tandlika utskott, imellan hvilka möter et annat dylikt från vänstra Skalet, som en Ginglymus. Vid dessa fästes den nedre finger-tjocka Muskeln eller tvårbandet, hvarmed djuret, tillika med et mindre och lika tvårband vid öfre ändan af Skalet, så hårdt sammanknäpper och drar Skalen tilhopa, at man med möda, utan knif eller annat hvasst instrument, kan öppna dem. Tvåne andra muskulösa band etter längden at djuret, äro häremot såsom antagonister, at öppna Skalen. Innan til äro Skalen helt fina, glänfande och silfverfärgade, som annat Perlmo; men vid brådden är en grå rand, til $\frac{1}{4}$ tum bred, som sträcker sig rundt omkring bråddarna på bägge Skalen, och är bredast midt på. Bägge Skalen innantill öfverdragas med en tunn hinna, eller et perioftium, som vid bråddarna är tjockare, litet follig eller fimbriös, hvilken spännes ut, när Musflan står öppen, men drages ihop, när den knäpper igen Skalen. Med dessa fallar afhåller hon sand och annat snask, som flyter med strömen. Näst nämnde hinna sitta tvåne bladiga, grå och brunaktiga

ga hinnor på hvardera sidan om djurets kropp, med hvilken de äro fästade, och utgöra gjålet eller lungorna, hvarmed det respirerar vatnet, äfven som fiskarna.

Sjelfva djurets kropp ser simpel, svampaktig och tung-lik ut, hvitaktig eller hvit-gul til färgen, längs yttre kanten fördelt i tvänne halfvor, hvarest innerst i caviteten sitta 2 par långa, smala utskott eller remfor. Annars rönas tydeligen inmäten, munnen, magen, lefren, tarmarna, hjärtat med en kammare, såsom hos fiskar, rom-kärlarna etc. Djuret utsticker sin tunglika kropp, ibland til någon del ut genom öfra Skalets ånda, men måst och drygast ned genom den nedre åndan, til en god tvär hand, och håller sig därmed fast ned i bottnen, drager sig på andra ställen m. m. så at denna simpla struktur tjenar för djuret til både munn, mage och fötter. Musslan står altid på ånda halflutande, med öppningen emot strömmen. Vid sidorna af höljor stå de merendelst ut emot djupet med sin öppning stälde. När Musslan står i sin frihet, är hon altid öppen til en half tum, och märkes då hos henne en långsam och jämn respiration eller rörelse, medelst Skalens öppning och slutning til knappa 2 liniers ömsning.

§. 4.

Atålf Musslor gå och draga sig af stället, synes väl svårt at årtara vid första påseendet; dock finnes, at så snart man släpper några vid stranden ned i vattnet, äro de dagen därpå upstälde på kant midt på strömmen, och i sanden synes som en rand, där de dragit sig fram. Likaledes kan dömas, at

de vid parningen måste nalkas hvarandra närmare. Vid våderväxling märkes, at de utspänna Skalen, släppa sig lösa och kullra undan strömmen flera famnar, då de rått snält åter nappa sig fast. Om hon blifver ryckt utur bottnen, sätter hon ut sin tunglika, hvitgula del, suger sig fast å nyo och råtar sig up. När man kommer henne på et kvarter når med en kåpp eller rång, och rörer bottnen, tillfluter hon strax Skalen; men når man sticker en spitsig kåpp-ånda varsamt in i öppningen, knäpper hon den til så, at hon kan lyftas up utur vattnet. Hon tyckes altfå ej mer hafva af de utvårtens finnen, än känslan allena.

§. 5.

Muslorna ålka hålt rent, klart, kallt och litet strömmande vatten, med kall och leraktig botten, samt med sand, sten och grus öfverhölgd, och där tråd lemna dem ståndig skugga. Där ålfvattnet afkarr-vatten och jern-ochra blir mycket utblandat, finnas endast rostiga och bruna Perlor i Skalen, hvilka åfven dåraf synas bruna utantil. Åfven åro de Skal odugelige, som finnas gula på de annars hvita och glånsande fläckarna, som åro utan på Skalen, samt når sjelfva djuret inuti har gult kött til fårgen. De åter, som åro af den i §. 3. nämnde storlek, samt mycket breda och klumpiga i lilla åndan, och stå på leraktig botten, åro hvitaktige i innanmåten, samt finnas i små strömmar, gifva god förhoppning om dugeliga Perlor. Godt teken år, om Musflan år vriden på sned, och ser ut til bögningen som en plogfjål. Likatedes, om en jämn eller kantig fåra eller rand går ifrån ljusa flåcken utan på skalet åt bråd-

brådden på lilla ändan. Är samma rand vid brådden mera infänkt, så sitter Perlan fastvuxen och är grå; men håller fåran lika djup och jämn gång och är nog inbögd, samt synes likafom slutat sin gång innan den hunnit til brådden, är Perlan hvit. Är det ena Skalet vid lilla ändan inbögt, och det andra gent emot utbögt, så gifver det et godt teken. På vänstra Skalet, vid mindre ändan, sitta de flästa Perlor: annars sitta Perlorna åtskilligt emot kanten af Skalen imellan bägge tvårbanden. Vid den stora ändan, och nederit i Skalet har jag sållan funnit någon Perla, och om någon där funnits, har hon varit odugelig. Herr FISCHERSTRÖM (*) anförer följande teken: när Musflan har å någondera sidan 5 å 6 eller flera å snedgående strimor: när uphögda knölar finnas på sidorna: när någondera sidan böjer sig ovanligt å smalare ändan, samt när en djup fåra går tvårt öfver Skalet: ju flera och djupare strimor eller fåror, samt ju större knölar och krokugare Skal, desto fannolikare är, at Musflan förtjänat öppnas.

§. 6.

Sättet at fiska och uphåmte Perle-Musflor sker på grunt vatten med händerna, eller tärna. På 3 til 5 alnars djup är båst med tång på en flottan. Tången göres af 6 alnars långa grantöror, som skåras tillammans såsom en fax i gången, $1\frac{1}{2}$ quarter från stor-ändarna, med rund spik genomdragne, som ytterst tåljas platt emot hvarandra gående. Flottan göres af 5 torra timmer-stockar,

E 4

2

(*) Kongl. Vet. Acad. Handl. för Apr. Maj. Jun. 1759.

2 famnar långa, som med flåar och spikar sammanhäftas, och storändarne komma tillsammans åt samma ända på flottan, hvilken genomhugges med et vidt hol, som ofvantil är allenast af $\frac{3}{4}$ quarters diameter, men under något vidare. Man båd-
dar under sig granris at ligga på, och omlägger holet med en ring af Mossa, halm eller gräs, at sticka ned anslaget uti, och tager så med tången utom flottan; hvilken imedlertid fasthålles med en sten och vidja uti, så tung, at man beqvåmligen kan, efter behag, flytta den med tången utföre strömmen. Med en sådan ringa tilredning kan en karl taga up med tången til 1000 Muslor om dagen. På 9 alnars djup, eller i grumligt vatten kan man föga taga 100, hvilket ej synnerligen lönar mödan.

§. 7.

När man nu öppnar Musslan, sitter Perlan imellan och inuti den felliga eller fimbriösa hinnan vid yttre randen af Skalets hinna eller perio-
stium. Fästes Perlan öfver det hvita af Skalet, är hon hvit, men sitter hon i hinnan öfver den grå randen vid yttersta brådden af Skalet, är hon grå; ju längre in på Skalet, ju bättre är det. Har Perlan sit rum midt imellan det hvita af Skalet och den grå randen, är hon til en del hvit och til en del grå. När Perlan är flat at ena halfvan, så märkes hinnan ganska tunn vid den flata sidan, och sjelfva Perlan afnött emot Skalet, som ej kan vara utan någon rörelse; äfven för samma orsak finnas somliga Perlor, ja de flåsta, vara så underligen svarfvade med uphögingar och nedtänknin-
gar: somliga runda, halfrunda, aflånga, kägelformi-

formiga m. m. : andra hvita på bågge ändarna, med en grå rand midt omkring: en del likfom sönder-fugne och hopkrystade, skroflige och oformlige. Jag har aldrig funnit någon hvit Perla, som varit fast-vuxen: utan alla fastvuxne vid Skalet, äro grå, eller annars oformlige stycken. Ju längre Perlan sitter in på glänfande skalet, ju hårdare är hon; men de som sitta ytterst i brådden, äro så lösa, at man kan tälja dem sönder med en knif, och räkna deras hvarf. I gemen äro alla grå Perlor lösare til sin substance, än de hvita; och där en grå rand är midt öfver Perlan, låter den skilja sig i 2 delar med tänderna.

Omkring en del hvita Perlor växer något grått hvarf, sedan de blifvit något stora; men man plågar lätt kunna afskala det med en hvafs knif, då kärnan inuti är hel god och klar. Där lerbotten är, märkas klara Perlorna hvit-blå, men på sand och ren sten-botten hel hvita och klara. Ibland finnes kärnan inuti grå med hvita passabla hvarf utanpå, där af, at den suttit först vid grå-randen af brådden; men då den blifvit stor, är den af Skalets sammanknäppande läppar blifven bånd in på Skalets klara botten, hvarest den alltid får hvitare färg. Ibland bändas de utur hinnan vid Skalets brädd och falla ut, så at vågen endast synes efter dem på Skalet, därför finner man då och då någon Perla i sanden lös liggande, samt uti kräfvan på Gåfs och Tranor, som äta klar och glittrande qvarts-sand.

Sått at hjelpa grå Perlor, är, at varsamt låssa det stycket af hinnan, uti hvilket grå Perlan sitter insluten och genom hinnan lyser grå, då hin-

nan af sig sjelf drar sig tilhopa, at den rækker in på Skalets hvita botten, hvaraf Perlan fåkert sedermera får klara hvarf i sin vidare förkofran i framtiden. En sådan Perla ser hvit-blå ut, när allenast få hvarf hunnit tillfattas. Hvit-grumlige Perlor blifva litet renare, när de fåttas uti vatten-bouteiller i Solen. När man tager inre skorpan af glänfande Skalet, flöter det smått, och lägger en sådan Perla däruti ombunden i en klut uti Solen, som fuktas dageligen med vatten ur en Skalfhalfva, blifva de ock närmare til åftundad klarhet bragte; men får Naturen göra det med sin tilredning, torde det blifva bäst.

§. 7.

Grundämnet och sättet til Perlans generation torde närmare begripas, om man låter vägleda sig efter Naturens spår, genom upmärksamma rön, enligt följande redan yppade anledningar. Uti djurets excrementer finnas tunna, föga synliga glänfande fjäll, aldeles lika til substance och färg med inre hvita Skalet. Uti tarmarna och delarna nära ånde-tarmen vid stumpigare åndan, sitta hos en stor del några små ganska fina, genomskinliga, runda Perlor, stora som knappåls-knappar, ja ock större, som hamp-frön, äfven några kantiga, klara och oformeliga Perlor, om hvarandra. Darnäst finnas alltid något större Perlor uti Skalets beklädnings-hinna, inlutne imellan sjeltva hinnans lameller, hvarest vägen och framgången utstakas, dels af Perlornas låten i hinnan, dels af sjeltva Skalet. Rätta kofan är ifrån den nedra delen samt centrum af djurets kropp snedt upföre Skalet in til dess brådd, där Perlan alltid sitter fullmogen, antin-

antingen i hinnan insluten, eller in i Skalet fastväxt. Och synes Perl-åmnets generations och framdrifnings-lagar til sina vanliga rum vara enahanda med all den glänfande Skal-materiens framgång ned ifrån samma partier vid anum, in- och uteder hela Skal-hinnan eller perioftium. Där- emot finnas in i hinnan åtskilligt figurerade, ojäma stycken, klara och genomskinliga som en nagel, alt igenom pellucida, så at föga spår är därtil, at första stamina äro af någon sand eller utan ifrån tilkommen kropp, som blir federmera omväxt med klara, skaliga hvarf. Perlan finnes altid imellan lifaktiga hinnan, eller in i Skalet fastväxt. I förra händelsen växer hon, får hvart-tals tilökning, åfven som Skalet; år grå eller ljus, åfven som delen af Skalet hon sitter på. I senare händelsen skjutes hon likaledes långs-och snedt up efter Skalet, alt in til brådden, och lemnar en cicatrix eller et år efter sig medelst en fåra, som tydeligen utvisar Perlans vanliga bahn, snedt-gående ned ifrån stumpigare ändan up til den delen af smalare ändans brådd, som är perpendicular til samma dels focus; och är märkvärdigt, at där sammastådes ock är den tilförne nämnda respirationens största utvidgnings rörelsen, samt at på vänstra Skalet vid samma punct altid finnas de flåsta Perlor. Emedan alla förenämnde phænomener kunna så fullkomligen i ordning ställas, år klart, at en besynnerlig, organisk och lifaktig mechanismus måste detta förrätta genom sin determinata drift och rörelse. At Perlan befordras i sin beskrefne direction ut efter Skal-hinnan, kan ej annat vara orsaken, än den förenämnde djurets respirations rörelsen: at hon hvarftals får

sin

sin tilväxt, det har hon enligt med och på lika sätt som Skalets perioftium, hvilket årligen ökar den hvita bottnen af Skalets glänfande del; och at hon svarfvas af så olika figurer, kommer af rummet: ty in på lediga Skalet är hon rund: vid brådden där den tolliga hinnan röres, och en trångare spänning är vid Skalets kant, jämte kanternas sammanklämning, rullas hon mera i aflånga och åtskilligt rundade figurer. Är alltså en riktig och god Perla, et i Musflans nedersta delar först börjadt och med dess Skalak-tiga natur öfverens-stämmande rundt tilredt, helt litet och klart Perlemo-stycke, som af djurets lits-rörelser, i synnerhet af respiration, dritves tillika med de finare stamina til glänfande Skalet, in imellan lifaktiga Skal-hinnans lameller, och får under vågen hvarfvals årlig tilväxt, til dess hon stannar i samma hinnas yttersta kant, eller under sin framgång blir af någon lamell af perioftio kvarhållen samt jämte densamma fastväxt vid Skalet, och blifver så där framgent sittandes. Alt som dessa fastväxta Perlor varit längre tid sittande i Skalet, äro ock hvarfven ofvan på de samma mångfaldigt ökade öfver sjelfva Perlan, så at omsider allenast såsom en bugla synes på Skalet; men när det krossas sönder, sitter en gråaktig Perla inuti. De fastväxte äro ock alltid framdrifne närmaft intil brådden, där perioftium är trångare spändt samt Skalet mindre hårdt och glatt. Flera Perlor finnas undertiden, ända intil 7 stycken, i en och samma Musfla, men endast vid den öfre och mindre ändan i en rad, bredevid hvarandra efter brådden, uti hvar sin hölsa af den fimbriösa hinnan, åtskilde til
god-

godhet och storlek, såsom 2 hvita och en grå,
eller allesammans grå o. f. v.

§. 9.

Efter den vetenskap och årfarenhet vi nu
åge om Musslors beskaffenhet, och de känne-
tecken vi hafve om Perlebara Musslor, så bor-
de inga flera Skal öppnas, än sannolika skäl det
fordrade. Men här skonas intet lif. Perlefiskaren
slaktar 1000 om dagen, likt och olik, af o-
kunnighet, af stor vinnings lyfnad och af efterlä-
ten ömhet för efterverlden, utan all hushållning
och eftertanka. Är nu lyfnaden efter vinning
så starkt drivande, at ingen undervisning eller
fönuftig föreställning kan afhålla Dig ifrån, at
koxa in uti hvart enda Skal, så bruka då föl-
jande tilförlåteliga medel, at rådda dessa enfal-
diga och vårdans-värda djurens lif, och betänk,
at de ej äro skapade endast til at mätta din snål-
het allena.

När Musslorne äro uptagne på flottan och
läggas i starka Solskenet, dö de alla inom en half
tima. Därföre böra de förvaras i en hand-korg
med gräs öfverlagd, hvilken tidast neddoppas i
vattnet tillika med Musslorne: eller kunna de låg-
gas i skuggan under granris och bestånkas med
vatten. Ty så länge Musslorne behålla vattnet
uti sig, är ingen lifsfara för dem; men om de
läggas i Solen, öppna de sig, så at vattnet uti dem
bärtrinner och gjäl-hinnorna tiltorkas, hvaraf de
alla skyndesamt dö. I följe af förenämnde akt-
samhet, är nödigt, at man efterhanden och utan
långsamt drögsål, öppnar Skalen och ser efter Per-
lan, hvilket sker på följande sätt.

Tag

Tag en Skal-halfva, med stumpigare ändan in i högra handen fatt, och klara sidan af Skalet åt dig vänd; stick så varfamt den lilla spitfigare ändan af Skalet snedt in imellan och längs-efter hinnlösa Skalbräddarna af Musflan som skal öppnas, alt in til sjelfva hinnans brädd, til et par tum ofvan tvårbandet vid stumpigare ändan. Imedlertid hålles Musflan med vänstra handen, och när man upbåndt Skalen til et fingers öppning ifrån hvarandra, så håller man midt på Skalet med vänstra tummen tvärs ofver öppningen, tillika emotstöd-jandes bägge Skalen, at de ej få draga sig tillsammans. Då ser man noga efter, fram i Skalet åt bräddarna på de redan i §. §. 7 och 8 beskrefna stället, om någon rund uphögning synes på Skal-hinnan, i hvilken händelse man med fingret utförer Perlan, utan at rifva lös, eller skada hinnan mer än det lilla holet, hvarigenom hon utspränges. Vil man ej tro ögonen allena, utan at tillika känna med fingret det begärliga godset, så upvikas skalen litet drygare med nämnde Skal-halfva, och utspännas med tummen tillika, så kan man sticka in fingret fram i öppningen, och sakta föra det ut efter hinnan rundt omkring, då det snart kännes, om det ock vore det minsta sandkorn. Stället, där man tlicker in Skalet imellan bräddarna vid stumpigare ändan, är Musflans styrka, men midt på, där man stöder emot bägge halfvorne med vänstra tummen, är hennes svaga, där fiskären behöfver minsta kraften at hålla Skalen ifrån hvarandra bände. När man på förenämnde sätt varfamt införer Skal-halfvan, allenast at det hinnes intil Skal-hinnans brädd, och så bryter, at Skalen ej krossas, eller senan vid gången skadas, så

få år Musflan behållen vid lifvet, och kunna på detta sätt alla Musflor, som gifva något hopp, ränskas, utan at, som härtils skedd, utöda hela släktet. När man således nyttjat detta öppnings-sätt, och man vid stranden strax nedsläpper alla öppnade Musflor i vattnet igen, får man se, at hvar endaste af dem står andra dagen ut på strömmen fästad på sin stumpigare ånda, och vänder sig med öppningen emot strömmen såsom tilförene, til prof, at de af en sådan varsam öppning och medfart ej tagit någon skada, utan äro lika friska.

När man blifver litet van vid detta handgrep, går det lika fort, som at sticka knifven in i Musflan och affkåra sammanhållnings tvårbanden, hvaraf hon blir slaktad.

Man borde ock på flera sätt söka til at främja detta fiskets behållning och förkofran, så at man efterföljde Naturen i de fördelaktigaste sätt, såsom at nedsläppa alla uphåmtade Musflor på lerbotten, där sand och klappersten finnes näst ofvan och näst under ström-nakar och starkare strömdrag, just där djupare höljor emottaga. Ty där finnas häst Perldrågtiga Musflor. Likaledes borde man sticka Skalen ned imellan stenar, eller sammanlägga stenröfkor på botten omkring nedsläpta Musflor; ty man ser at en del Musflor äro så inträngde imellan stenarna, at de ej kunna uptagas förr än man våltar dem ifrån hvarandra, och äro sådana Skal sållan utan Perlor. Man borde ock skona alla små och ännu omogna Perlor, och lägga dem med sin moder åter ned i ålfven. De grå, som man blir varse i hinnan sitrande, kunna på förut visste sätt hjälpas.

Man

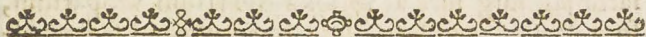
Man kunde ock lätteligen plantera dem, om de båras ifrån mindre fördelaktiga ålfvar til de bördigare nåst intil; ty friskt, kallt och klart vatten ålka de hålst.

§. 10.

Af delningen på de jämgående ringarna, eller utskåten, och deras antal på Skalen, tyckes man närmast kunna döma om Muslornas ålder. När Musflan år 20 år gammal, synes hon redan vara til sin bästa storlek och styrka kommen, och kunna de lefva väl til 100 år, eller därutöfver. Utanpå högsta uprundningen närmare den stumpigare åndan, år altid en glänsande fläck på alla gamla Skal, och de yttersta grå hvarfven likasom lösflagnade eller bårtnötte, hvilka Skal åro bland de åldrigare af slågtet. Denna affkålning lærer förorkakas af Musflans dragning ned i sandbotten samt af des fria respirations rörelse. Ty de som sitta fästade imellan stenar i botten hafva ej denna klara fläck. När hol blifva genom Skalen gående, antingen af maskar, sand eller skarpa uplösande delar utan ifrån, så blifver det Musflans bane och vissa död. De som hafva Perlor uti sig, se altid utvårtas gamla, ynkeliga och skrabbiga ut, och låra ej bli så gamla, så at man har svårt at finna någon Perl-drågtig Musfla öfver 60 år.

Någon torde tvifla, om de Musflor, som vid denna undersökning ingen Perla funnits hysa, någonsin kunna blifva Perl-drågtiga, såsom ock, om de Musflor, ifrån hvilka deras Perlor blifvit tagne, kunna å nyo generera Perlor; och
ian-

i anseende därtill torde mången hålla hela Jenna af mig uppgifna methoden, at varsamt öppna Musflorna, i afsigt at bibehålla dem vid lifvet, för en onödigg och onyttigg försigtiggheet; men jag svarar därpå, 1:mo; så vida det är otvitvelaktigg, at en varsamt öppnad och åter i vattnet nedsläppt Musfla, lefver, mår väl och gör alla sina functiones vitales, såsom tilföre, finner jag ingen orsak at draga i tvifvelsmål, det ju någon af dem kan alstra Perlor, så väl som de, hvilka aldrig varit öppnade. 2:o Och låt vara, at de ej vidare genererade några Perlor, så lærer dock ingen neka, at de ju åtminstone fortplanta sit slägte, så at det ej aldeles utödes, såsom hårtills skedt uti de flåsta Perlalfvar här i Riket.

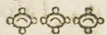
Rön

Om Spartium Scoparium, til dess medicinska egenskaper.

AF

JOH. ODELIUS.

M. D. Kongl. Hof-Medicus.

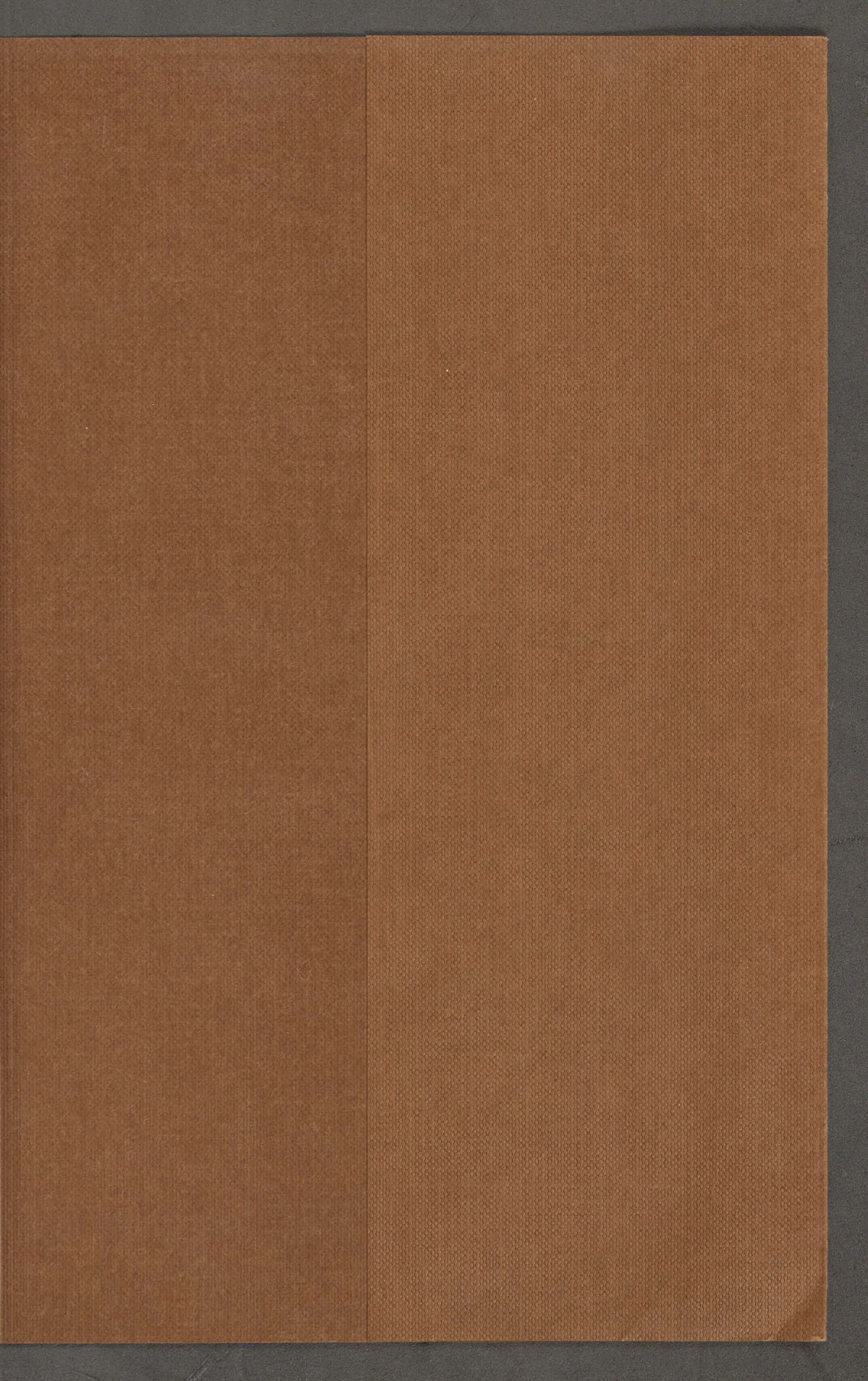

Di Svenska Armeén intog Vinter kvarteren, in medio Januarii 1759, yppade sig en nog allmän Catharral feber, som förmodeligen härrörde af de starka fatigver Armeén utstod i slutet af December och början af Januarii månad samma år; denne slutade sig måstadelen med eno-fullkomlig Crisis, så at patienterne svullnade om fötter, ben och lår, ibland ganska envist, så at det

F alde-

aldeles blef vattusot. Til at håfva denna metastasis materiae febrilis, brukades först purgantia; dock hånde ofta, at de upretade en Diarrhæa aquosa, utan patientens lifa, och som endast bårttog krafterne, samt ibland trotsade all Naturens och konstens åtgård. Man måste således fåtta större hopp til Diuretica, som med mindre fara torde underhjelpa Naturen i des afgangar. Vid en sådan myckenhet sjuka, ville det icke göra tilfyllest, om man icke hade et medicament, som var lätt at tilgå och i myckenhet således kunde brukas; därför började jag, som den tiden var Fält-Lazarets Medicus vid Armeén, at bruka Lixivium Cinerum Juniperi, med tämmelig god framgång; men som denna växt på Rügen är mycket sålllynt, så satte jag mig före at föröka Spartium scoparium, som därstädes vid somlige byar växer i sådant öfverflöd, at folket, i biff af annat bränfle, bruka denna frutex därtil. Jag lät därför i öppen eld Calcinera hånne och med upkokadt vatten gjorde där af et Lixivium, så starkt som smaken någorlunda det kunde tåla; här af dracks från 1 quarter til $\frac{1}{2}$ stop och därutöver om dagen, hvars verkan var den, at urinen drefs til myckenhet, och svullnaderne förlorade sig, såsom allmänt med andra lixivialcalina ske plågar; de faste delarne styrktes sedermera med tjenliga medel, och en myckenhet sjuke blefvo härigenom til hålfan återstälde. Detta skedde uti Februarii och Martii månader, förrän Våren ännu med alfvare infunnit sig.

Märkvärdigt är, at detta Lixivium hade annan smak och nästan bättre verkan än Lixivium Cinerum Juniperi, så at alla salia alcalina fixa, e-
huru

Nr. [REDACTED]
Pris [REDACTED]
+ moms